

ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

Η ΣΤΗΛΗ ΜΟΥ

Καλή χρονιά, κύριοι. Σας εύχομαι του χρόνου να μην αισθανθείτε πιά, με το δικό σας, την ανάγκη των συμβουλών και των κρίσεων μου, να νοιώθετε δε ότι πολλοί σας παρακολουθούν όπως εγώ αυστηρά, και όλοι ικανοποιητικά για σας.

Απ' τα πεζά σου, κ. Γ. Γιαν., πολύ αδύνατο στην έκτασή ο «Απατηλός τρόμος» σου αντιθέτως, «Η κρύα κι' ο ζεστός» είναι ανεκδοτολόγημα νόστιμο κι' αρκετά καλά δουλεμένο. Καταλαβαίνεις όμως γιατί δεν μπορώ να το δημοσιεύσω...

Σαν από μετάφραση, κ. Ρίγλε, και το «Δειλινό» σου, κι' ο «Γρύλλος» και το τρίτο: «Στη θάλασσα, στην άστεριά...» Μου κάμνει εντύπωση πως, πρωτό-πειρος σου, με τόση φτώχεια στη γλώσσα και τόση αναπηρία στο στίχο, λες πράματα — να αλ-φνης, ότι ο γρύλλος

μ' ένα ρυθμό στη σκέψη άγναντεύει
ότι όνειροπολήσει ή νύχτα.
Γιατί πριν απ' τη σκέψη ελάσσει
δταν άχνος ζωής στη γη εράνη.

Επίσης ή εικόνα των κυμάτων που παίζουν στην αστροφεγγιά με τις «χρυσωμένες πλάτες» του καραβιού... Άν πάλι είναι δικά σου, παίρνω το λόγο μου πίσω, και σου συνιστώ να γράφεις κάτι πεζό.

Το «Περίεργο έθιμο», σαν πεζογράφημα να πούμε, δεν έχει, Δνίς Μ. Άγγ., λογοτεχνικό έν-διαφέρον, ενώ μπορούσε να είχε, αν ήσουν δυνα-τώτερη στην περιγραφή, και, ακόμα περισσότερο, αν κατώρθωνες να κάμης γνώριμη κ' έλκυστική στον άναγνώστη τη θερμή και μουσικοπαθή άνα-μνηή της ευλογίας της Άγια-Σωτήρας στα μύλα των ρώσων χωρικών. Ούτε όμως και ήθολογικό ενδιαφέρον φαντάζομαι να έχει το «Περίεργο έθιμο», γιατί «άθυσάριστο» δεν μπορεί να είναι. Ξέρεις ότι έχουμε κ' έμεις άνάλογα, όχι για τα μύλα και την Άγια-Σωτήρα ειδικώς, αλλά για τον Άι-Τρύφωνα λόγου χάριν, για το στάρι και γι' άλλα γεωργικά προϊόντα;

Σε κ' —ήρμισες για ύψηλή μουσική και να μισο-όρμισες μαγεμένους απ' το «άκρόντο» πλανωδίου κιθαρωδού — έτσι μου φάνηκε, κ. Α. Ζων. Ίη όποτε, ζή και βασιλεύει ακόμα στο Τζάντε ή καντάδα; Είσαι νειά άφροπλάσμενη | σαν το όρδο του Μαγιού Πέ το λοιπόν, άηδόνι μου, κι' αν είναι ποίημα μύ ρωτής.

Και τα πρόσωπα της κωμωδούλας σου καλοβαλ-μένα, κ. Μαρή, κι' ο διάλογος της αρκετά άβίαστος μόνο που το όλο της ξενοφέρει — γιατί, αφού δεν το θέλεις; Μά ή «προσαρμογή» στο έλληνικό είναι, φίλε, το εύκολοτερο των πραγμάτων σε κάτι τέτοιες θεα-τρικές σκηνοίλες. Όλο τους το γούστο δεν εγκείται στην φυσικότητα και στο καταληκτικό τρύν; Αί, το τελευταίο διατηρεί σχεδόν πάντα την άξία του, ως διανοητικό «παιγνίδι συνδυασμών» ή φυσικότης εξ άλ-λου δεν είναι δυσπεπτευκτός... άρκει να μην την χα-λών φερσίματα κ' ξενότροπα.

Πώ! πώ! τί πικρός πού είσαι, κ. Γ. Μπερ.! Όμως ή πικρά ή δική σου περιστατική και άβαθη, άνατιολογητή απ' τον άλλον πού σ' άκούει, ενώ του άσκαίου σου ή πικρά έΐτανε, σε βεβαιώ — πειθεσαι άλλως τε διαβάζοντάς τον — βαθύτατη, κι' όσο μπο-ρεί να γίνει ατιολογημένη. Ωστόσο κι' αλήθεια αν είτανε ότι

ο πλάστης έκαμε τούτη τη χτίση
δταν βοισκότανε σ' άπελπισία
και πάλι θάΐζε να τη ζή κανείς, αν μύ για τίποτε άλλο, τουλάχιστο για την ευχάριστη δοκιμή της άντο-χής του...

Πόσο άΐζει» να μεταφρασθί «La Sainte-Alli-ance des Peuples», κ. Ε. Βαλ., άποδεικνύει το γε-γονός ότι, μ' όλο πού έλάχιστον κόπο σου στοίχισε ή τυπική και κατά λέξι μετάφρασις, δεν υπολείπεται απ' το πρωτότυπο — όμοιοκαταληκτικό άρθρίδιο λαϊκής ήμμεριδος!

Βέβαια, κ. Κ. Σωτ., αν επιτρέπεται να λέμε τί δεν άρκει, και τί άρκει και περισσεύει, «το ζω γραφικό, έσφο» δεν άρκει». Η ζωγραφιά, ή εικόνα ή φυσική, πρέπει και λόγω νύχης, και τόνο συνταιριασμένον ή αντι-θετικό, και, αυτό πού κυρίως μάς ενδιαφέρει έδω, κ' ποιον παραστάτη πού να χαίρεται ή να λυπάται, να «αυτορρέεται» μέσα της — χίλιςεπιμμένη αλήθεια αυτή. Άλλωώς, όταν το ζωντανό και τ' άζωο δεν κάνουναι χωριστό, παρά το καθένα κάνει το πολύ μόνο για τον έαυτό του, τότε ή εικόνα καταντά φόρτωμα αντιπονη-τικό. Άκούσε σκεπτικώς, ώσαν να πούμε

άλλο φως και μακρινό σέ μέγα σκότος κ' έρω.

το συνέτα «Στη μάννα μου» του Έρμονα:

Κεντούσε ή μάννα μου σκηνή στο παραθύρι δίπλα
Όσο βοοχή έστράταε στα χιονόβωτα χωράγια
Και τις γυαλόφυλλες φραγές... Της άνοιξης τα μάτια
λακρυογελοσαν άραχα κι' άργόγλυκα κυλούσε

Πάνω στής γής τη χλωροσάα το κοριτσένιο κλάμα.
Συμ στο περιβόλι μας άσημοστήθω λεύκα

Τη φουντωσιά της άπλωνε και τής βοοχής οι στάλες
Σκαλι σκαλι στα φύλλα της γλυστρώντας κατεβαίναν

Και ψέλνανε κοπαδιαστά. Θαμπό, χαμηλωμένο
Ανάβλεπε το λύνεγμα και με την άχτινιά του
Σπίθες νερόλαμπρες, φωτιές, στίς κλάρες μέσ' άνάφταν,
Σάν άγια καλωσύνη τριγύρω άναρροούσε—

Κ' ή μάννα μου τ' άργόχερο έακούμπησε και στάθη
Τής σιγαλόδροσης Ζωής το λάλημα ν' άκούση.

Σε παραστενοχωρεί ή ρίμα κ. Ί. Άργ., κι' αντί ν' άναφτερώνη, πεζοκρατεί την έκφρασί σου. Αυτό θ' ά πη—μά όχι, δεν θέλω να συμπληρώσω τη σκέψι μου, δεν μπορώ όμως και να σου συστήσω άσ κ η σ ι, γιατί θ' αν τής έδινα πάρα — πολλή σημασία, περισσότερη απ' ότην έχει.

Ο ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ

ΦΡΑΝΤΣ ΧΑΛΣ—Ο τρελλός

[Συλλογή του G. de Rothschild]

ΔΙΑ ΤΗΝ ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΗΣΙΝ ΤΟΥ Α' ΤΟΜΟΥ ΤΗΣ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑΣ

Οι κάτοχοι των τευχών 1—40 δύναν-ται να τα βιβλιοδετήσουν εις ένα τόμον εις τ' έργοστάσιον της Έταιρίας Π. Γ. ΜΑΚΡΗΣ & ΣΙΑ, καταβάλλοντες δραχ. 15 (έβδομήκοντα πέντε). Προς τούτο δέον να φέρουν εις τ' Γραφεία της Έταιρίας Π. Γ. ΜΑΚΡΗΣ & ΣΙΑ Όδός Σοφοκλέους 3, τα 40 τεύχη πλήρη μετ' των περιδικιών των.

Οι εν ταίς επαρχίαις δύνανται, όπως οικονομίσουν περιττά έξοδα, να λάβωσι μόνον το κάλυμμα ταχικώς, προεμβάζον-τες δραχ. 50—πλέον δραχ. 9 ταχυδρο-μικών και να βιβλιοδετήσουν τον τό-μον των εις εν των εν τη πόλει των βι-βλιοδετείων.

Έν περιπτώσει καθ' ήν άπολύτως επι-θυμούν να βιβλιοδετηθί εις τ' έργοστά-σιον της Έταιρίας μας, δέον να άποστεί-λωσι συστημένα τα άνω 40 τεύχη πλήρη, μετ' του περιδικίου, και να έμβάσουν δραχ. 5—πλέον δραχ. 28 διά τα τα-χυδρομικά της επιστροφής του τόμου.

Οι κάτοχοι άποκομμάτων (κουπονίων) δέον να άναμείνουν όπως συμπληρωθί και το άπόκομμα του 50ου τεύχους τότε δε θέλουν μάς άποστείλει ταύτα άπό του άποκόματος του 21ου τεύχους μέχρι του 50ου όποτε θέλουν τύχει 3000 εκ-πτώσεις επί των άνω τιμών βιβλιοδεσίας (δηλ. διά πλήρη βιβλιοδέτησιν δραχ. 52.50 πλέον ταχ)κων διά τας επαρχίας δραχ. 21.50, και διά μόνον το κάλυμμα δραχ. 35.—πλέον ταχ)κων δραχ. 9.).

ΕΝΑΣ ΘΑΝΑΤΟΣ

— Έγώ δε χρειάζομαι δα πιά μαθές έδω μέσα! Σά να την άκούω τη φωνή της, ψιλή, παραπο-νιάριχη, συρτή, με τον τραγουδιστό νησιώτικο τόνο, μ' ένα έλαφρό έρωτηματικό στο τέλος.

— Όλα δα απ' έξω 'ρχώνται έτοιμα. Γιορτές είνε τούτες; Χριστούγεννα; Άη Βασίλη; Λαμπρή; Κύριε Έλεήσον και συχώρησε τους δούλους του.

Άπό δέκα χρόνων κοπελούδι την είχαν πάρη στο σπίτι ψυχοπαίδα όπως συνήθιζαν τον παλιό καιρό. Έπειτα της έκοψαν σιγά-σιγά μηνιάτικο—τιποτένια πράματα — και το μηνιάτικο το μάζευε μήνα το μήνα κ' έκανε το κομπόδεμά της. Έ-πλεκε, κεντούσε, έκοβε κ' έρραβε και σιγά-σιγά έφτιασε το μικρό της γιούκο στην κάμαρά της. Τριαντάρα, περίμενε ακόμη το γαμπρό. Άλλά καθώς ήταν αλλοιθώρα και κουτσάινε έλαφρά απ' τ' όνα πόδι, κανείς δε βοισκόταν εύκολα να μπλέξη. Στη γειτονιά την έλεγαν Η γα-βολένη: Στο σπίτι τη λέγαμε Λενιώ.

Όλα άστράφτανε μέσα στο μαγειρείο, το αληθινό βασίλειο της. Τα χαλκώματα λαμποκο-πούσαν: ο νεροχύτης άσπροβολούσε, ο τοίχος κιτρινίζε κάθε Σαββατόβραδο σ' αφλουρί κ' οι πλάκες κάτω, και τα πλακάκια της κουζίνας γυάλιζαν σ' αμαλτωμένες κ' όλο το άλλο σπιτικό περνούσε απ' τα χέρια της, γιατί άλλο θηλυκό δεν παραδέχονταν ποτέ της έξδν από τη μητέρα μου κ' αυτήν όχι στη λάτρα και το κουμάντο του μαγειρείου. Όλα περνούσαν απ' τα χέρια της και κάτω απ' τα αλλοιθώρα μάτια της. Το πιδ μεγάλο της χαρολόγημα, αληθινό πανηγύρι, πού ή ψυχή της δάκαι-ρη άνοιγονταν σε έκστασι και στο πρόσωπό της ζωγραφίζονταν ζωντανή ή χαρά, ήταν τις παρμονές κάθε μεγάλης γιορτής. Όταν το σκαφίδι έβγαине απ' το κελλάρι και πλενόταν. Όταν ο πλάστης κατέβαινε απ' το ράφι, όταν ή βούρσα έτριβε και ξανάτριβε ως να το γδάρη, το μικρό τραπέζι, ή χαρά ήταν τόση πού τα δυο αλλοιθώρα μάτια έφταναν καμιά φορά να γίνονται γλυκύτατα!

Το πρώτο χτύπημα της δόθηκε όταν ένα από-γεμα ο πατέρας γύρισε απόξω κρατώντας μιά χαρτοσακούλα με κουραμπιέδες, παραμονή Χρι-στογεννιάτικα. Κατέβασε τα μούτρα της σού-φρωσε τα φρύδια, αλλοιθώρισε περισσότερο, και σούρνοντας το κουτσό πόδι της με την κουντούρα, βγήκε έξω απ' την τραπεζαρία μουρουρίζοντας. — Έμεις δεν ξέρομε μαθές να πλάσουμε κου-ραμπιέδες;

Την δεύτερη χρονιά, ήρθαν και τα κουλουράκια, την άλλη τα τουρέκια, οι μπακλαβάδες τα κα-ταίφια. Έπειτα σιγά-σιγά το σκαφίδι άπολημο-νήθηκε κ' έσκέβρωσε. Έμειναν τελευταίες οι δίπλες και τα μελομακάρονα κι' ύστερα της άφησαν κι' αυτές για το μελά τους.

Αυτή αισθανόταν σαν να της πέρναν απ' το βασίλειό της κομμάτι κομμάτι και σαν να της κλέβουν απ' την κορρόνα της τα διαμάντια και τα ρουμπίνια και τα μαργαριτάρια ένα ένα.

Έμεινε τελευταία, άσάλευτη κι' άπείραχτη, για το καλό του σπιτιού και του χρόνου, ή Βασίλο-πηττα. Σ' αυτήν πιά έβαλε όλη την ψυχή της κι' όλα τα δυνατό της, πλάθοντας, ανεβάζοντας, γυ-πώντας, γυρίζοντας από όλες τις μεριές το ιερο — όπως τώλεγε — πρόβμι, παραπλάθοντας αυτό με διάφορα μυστικά και βροχώντας μ' άνθονερο πού το φύλαγε έπίτηδες σε μπουκαλάκι όλη τη χρονιά σφικτοκλεισμένο και κουμμένο βαθειά στη ντουλάπα. Τ' άνθονερο της πήττας.

— Άς πάη να φέρη απ' έξω τέτοια άγ μπορεί. Πέσ' του να πάη να βοή σαν και τούτηνε!

Άλλοίμονο. Τον άλλο χρόνο της έδωσαν το τε-λευταίο θανάσιο χτύπημα.

— Λενιώ, δ' άφέντης φόνισε την πήττα!

Όλόκληρο τον πλάστη να της κατέβαζαν στο κεφάλι, δε θ' άνοιθε τέτοιον πόνο. Καθώς σήκαβα τα μάτια μου, μού φάνηκε πώς είδα να γυαλίζουν στίς γωνίες των δυο αλλοιθώραν πατιών και να τρέ-χουν στο μάγουλό της απ' τα ματόκλαδα δυο στα-λαγματιές. Με το μανίκι της πούλας της σκουπι-στηκε και σκούβοντας το κεφάλι και σούρνοντας το πόδι τράβηξε κουτσάινοντας κατά την κουζίνα.

— Άμ δε χρειάζομαστε λέω πιά.

Η άλλη χρονιά δεν την ήρθε στο σπίτι. Μάζεψε τα ρουχαλίκια της, πήρε το μπαγιό της, και τα προικιά της και τράβηξε κατά το νησί.

Έχω μάθη πως ζή ακόμα, γονά έξηντάρα και νύμφη άνύμφευτη, μ' α τι βγαίνει με τούτο!

Η Λενιώ τ' ά παλιού σπιτιού μαζί με τους κουραμπιέδες, τις δίπλες, και την πήττα, πέθανε για πάντα!

N. Π-5

Η ΓΚΡΙΜΑΤΣΑ

Δέν'εκανε καμιά δουλειά στον κόσμο. Έρρημοσί-
της, μαγκούφης και άεργος δάκαιο τον χειμώνα
που οι δουλειές έπαυαν. Τό καλοκαίρι έδινε γέρι
στους καραγκιόζοπαίτες τραγουδώντας, μερομετί-
ζοντας τὰ άντρείκελλα, κόβοντας χαστιά, και ζα-
γοαρίζοντας άλλες φορές έπαιζε στις μακρινές
συνοικίες άνεβαίνοντας στη σκηνή για δευτερότερο
νούμερο, κάνοντας τόν άστείο με χοντροκομμένα
λαϊκά χωράτα, και ζαρώνοντας τὸ μούτρο του σὲ
μιά γκριμάτσα άηδέστατη που ήταν τὸ φόρτο του,
και γαλούσε τόν κοσμάκη που ξεπαζε σὲ παλα-
μάκια και σὲ μπζαριόματα. Τὸ χειμώνα έκανε
τελήμια πότε-πότε, αλλά, τεμπέλης και άλάνη
στὰ βάρη της ψυχής του, δ.τι έβγαζε τὸτρωγε και
τόπινε και ποτέ δέν τὸνιμε πεντάρα στην τσέπη.

Έκεινη τὴν ημέρα λοιπόν, άνάμεσα Χριστού-
γεννα και Πρωτοχρονιά, με τὰ δυὸ χέρια χωμένα
στις τσέπες τὸν πανταλονιου και τὴ λιγυρόμην ρε-
πουμπλικα κατεβαμένη ως τ' αυτιά, τὸ πέτο τὸν
σακακιου σγκιμένο στο λαιμό, γιατί φουσίσε τὸ
ξαγιασμένο άεραδι τὸν Ἀθηναϊκου χειμώνα,
πῆρε τὸ δρόμο κάτω απ' τὸν Ἀέροδης ψηλά,
που καθότανε σὲ κάποια τρύπα τὸν Ρικόκαστρου
και κατηφορίζοντας μπῆκε στην ὁδὸν Αἰόλου κ'
έκειθε έστρωσε κατά τὴν ὁδὸν Ἀθηνῶς και τὴν
αγορά.

Κόσμος χυνόταν στους δρόμους. Ὅλος ὁ κό-
σμος ὁ εύνηνόμενος και καλοστεκούμενος που θὰ
περιούσιε τίς γιορτές άγοράζοντας τὰ φώνα του,
τὰ πουλερικά του, τὰ φρούτα του, τὰ καλά και
άγαθὰ τοῦ Θεοῦ, και θὰ σπινωόταν ύστερα σὲ
τραπέζι της χαράς, και τὴν άγάτης και σὲ χάδι
και τὴ ζεστασιά τοῦ σπιτιοῦ. Ζευγάρια κρατημένα
απ' τὸ γέρι. Νοικοκυράι με τὰ δουλιὰ από
πίσω. Κυράδες μεγαλόσχιμες, και νοικοκυρούλες
ταπεινές ὅλος ὁ κόσμος ξεγάνοντας για λίγες μέρες
τὴ μονοτονία της ζωῆς και τὰ μικροβάσανα, είχε τὸ
γέλιο στον χείλη, τὴ χαρά στην καρδιά, και τὴν
γαλήνη στην ψυχῇ.

— Ὁ Θεὸς γεννιέται, εἶπε μέσα του δέν εἶνε
μικρὸ πῶμα! Πρέπει να φάμε και νὰ πιούμε!
Χωρὶς νὰ τὸ δὲλῃ, άρχισε νὰ σκηματίζεται ἕνα
κοματάκι μονάχα, μιά άρχη, ἕνα σημάδι απ'
τὴν γκριμάτσα πὸν συνήθιζε νὰ κάνει στις σανίδες
της παράγας τὸ καλοκαίρι, αλλά τὴν ἴδια στιγμή
μια καταικαυόλα έσφαιρε μέσα απ' τὰ στενά της
γειτονιάς τοῦ Ψυχρῇ, και οι ἴργοι της σκονοπίστη-
καν ανάλαφρα και γλυκύτητα άπάνω απ' τὸ δό-
ρυβ, τίς φωνές, τὰ παζάρια, τὰ σαλιπάματα
τὸν αὐτονόητων και τὰ σφουρίγματα τοῦ τραίνου
απ' τὸν κοντινὸ σταθμό.

— Πρέπει να φάμε εἶπε...και σφίγγοντας με τὸ
δεξι του χέρι στὰ βάρη της τσέπης του τὸ τελε-
ταῖο του δεκάμοιο, ῥέστο απ' τὴν χθεσινὴ δουλειά
του, τραβῆζε γλυφώντας τὰ μουστάκια του κατὰ
τὸ στενὸ μέσα στην άγορά, στις ψησταλιές! Μέσα
τὸν μαγαζὶ γεμάτο από καπνὸς, μουρουρητό, τρα-
γοῦδακι, και τούτογγραμνα ποτηριῶν. Τὸ κτρινέλι
και τὸ κοκκινέλι λαμπρίζαν μέσ' στὰ γοντρά ρι-
γοτά ποτηριακά και οι μεζέδες, σὲ στράτος άπλω-
μένοι, προσκαλοῦσαν στην απόλαυση και τὴν μα-
καριότητα τὸν μεροκαματιάδη, τὸ φτωχό, τὸ
δουλετὴ τὴν μέρας.

Ἀπ' ὅσο στὸ δρομάκι, μπροστά στὴ μεγάλη πα-
ράγκα, πὸν κρεμόντοσαν γαλοπούλες, και κινῆ-
για, κόττες και διάνοι και πουλερικά και λαγοί,
πὸν χρυσόζανε και κτρινίζανε και κοκκινίζαν,
πορτοκάλια και μήλα και πανταρίνια, πὸν ὅλα
τ' άγαθὰ τοῦ Θεοῦ ήταν άπλωμένα και σὲ κα-
λοῦσαν και φώναναν «—Πάρτε μας και φάτε και
γλεντήσετε. Ἐνας Θεὸς γεννιήθηκε!», κάποιος κα-
λοθερμμένος νοικοκύρης παύανε κ' άγόραζε και
πλέρωνε άλόγιατα διαλέγοντας ἕνα-ἕνα και γεμί-
ζοντας τὴν κόφη.

Μέσα στὸ πλήθος σπρώχνοντας κ' άνοίγοντας
δρόμο με τὸν άγκώνα, φάνηκε ἔξαφνα μιά γυναι-
κούλα, νέα άκόμια, διτλομένη σὲ μισὰ παλαιότι
και χροάτοντας απ' τὸ χροάτι έπυλότι και κλα-
ψερο, και μυστήριο ἕνα παιδάκι. Ἐτρεχε για νὰ
φτάνῃ τὰ βάρητά της, κ' ὅλο ἔκλαιγε, κ' ὅλο
τοίριζε, κ' ὅλο ξεφώνιζε, ῥίχνοντας ματιές δεξιά
κ' άριστερά και βλέποντας τὰ φώτα πράγματα.

— Σκαμὸς, φώναζε ὁ μανάρης.
— Πεινάμε κύριε: εἶπε ἡ γυναικούλα σταμα-
τώντας άπότομα μπροστά σὲ νοικοκύρη. Για τὴν
άγια μέρα σήμερα, δότε κάτι, κ' ὁ Θεὸς πὸν γεν-
νήθηκε, νὰ σὰς τὸ...

— Πούδες σὰς εἶπε νὰ τὰ κάνετε κ' ὅστερα νὰ πε-
νῶνε!; Νὰ πάρῃ! Και με κίνημα μεγαλότροπο
έβγαλε απ' τὴ χούφτα του, πὸν είχε μαζεμένα
και τὴς ἔδωσε μιά δροχαιούλα κορελισμένη.

Μέσα στὸ μαγαζὶ τὰ ποτήρια τούτογχοιζαν ἡ
ψησταλιές γύριζαν και ἡ κνίσσα έβγαλε θυμία-
μα πὸς τὸν γεννήθηκε θεόν.

Ὁ φίλος μας κῆταξε τὸ ροδοκοκκινισμένο
ψητὸ κ' ἔγλυψε τὰ χείλια του. Ἐξαφνα μέσ' στὰ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΖΟΥΣΑΝ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑΝ ΤΟΥ ΜΕΝΕΛΙΚ

Μέσω άγρίων και θηρίων! — Τὸ μαγικὸν ὄραμα μιάς καλύβης. — Πυρὰ κατά τῶν ὠνίων.
Μὲ τὴν ψυχὴ στὸ στόμα. — Τὸ παραδεισιακὸν περιβάλλον και ὁ Ἕλλην παραδει-
σιαλόγος. — Ἕλληνας «Βασιλεῖς τῶν δασῶν» και εἰδικαίτεροι τοῦ Μενελίκ.

ΑΦΗΓΕΙΤΑΙ ΠΑΝΤΟΤΕ Ο Κ. Σ. ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ, ΑΥΤΟΠΤΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΗΚΟΟΣ

Μὲ τὸ καραβάνιον πὸν ὠργάνωσατε εἰς τὴν Δίρε—
Δάουα βραδίζετε δύο, τρεῖς, τέσσαρες ἡμέρας τὸ ἀνω-
φερικὸν ὄρεισιδες μονοπάτι, τὸ ὅποιον φέρει εἰς τὰ δια-
κός ὑψόμενα βουνά και τὸ ὅποιον άνεβαίνουν οι θου-
μάσιοι άβρησυναϊκοί ἡμίονοι, ἕν μέσῳ περιέργων άφρι-
κανικῶν δένδρων και θάμνων, και δέν συναντάτε, εἰμὴ
άγέλας αἰγῶν ἢ προβάτων, ἔνιοτε ἑλκάρους και λαγούς,
τρεπομένους ἐπὶ τῇ θείᾳ εἰς φυγῇ και κάποτε ἡμιά-
γριόν τινα Γκάλλα, με τὸ ὑπερήφανον βδισμά του,
κρατοῦντα άρχαιοπρεπὴ ἀσπίδα και λόγχην και ρί-
πτοντα ὑποτα βλήματα ἐπὶ τοῦ καραβανίου σας.

Ἡ ἀνία άρχίζει νὰ κυριεύῃ τὴν ψυχὴν σας: και ἡ
ἀνάγκη νὰ ὁμιλήσητε μ' ἕνα χριστιανὸν εἰς τὴν γλῶσ-
σάν σας καθίσταται ἐπιτακτική. Και ἔχετε ἀκόμη 18
ἡμέρων και πλέον πορείαν διὰ μέσου δένδρφορῶν και
άπορρώγων κορυφογραμμῶν ἢ βδισμάτων χαράδρων
και ἐρημικῶν ἐκτάσεων, ὅπου θὰ συναντήσετε, ὡμέ-
μενα συνήθως μακρόθεν, χωρὰ Ἰθαγενῶν Ἀβρησυνῶν
ἢ Γκάλλα, οἱ ὅποιοι ὅμως ἀδύνατον νὰ σάξιναν πησί-
σων, ἔξ' ὅσον δὲν ἐμπεδάζετε ἀκόμη τὴν παράδειξιν γλῶσσά
των. Εἰς τὰς στιγμὰς αὐτὰς μιά ἐκ λευκοσπίδρου ὀροφῇ
στοργυλῆς καλύβης, ἐπὶ τῆς κορυφῆς πευκοῦσῶν πα-
ραδείσιου λόφου, ἀπέμυσσε εἰς τὸ ἡλιακὸν φῶς, φαί-
νεται ὡς παρήγορος φάρος, εἰς νυκτερινὸς ναυτιλ
λομένους! Οἱ συνοδοὶ ἐπιτακτική. Και ἔχετε ἀκόμη 18
ἡμέρων και πλέον πορείαν διὰ μέσου δένδρφορῶν και
άπορρώγων κορυφογραμμῶν ἢ βδισμάτων χαράδρων
και ἐρημικῶν ἐκτάσεων, ὅπου θὰ συναντήσετε, ὡμέ-
μενα συνήθως μακρόθεν, χωρὰ Ἰθαγενῶν Ἀβρησυνῶν
ἢ Γκάλλα, οἱ ὅποιοι ὅμως ἀδύνατον νὰ σάξιναν πησί-
σων, ἔξ' ὅσον δὲν ἐμπεδάζετε ἀκόμη τὴν παράδειξιν γλῶσσά
των. Εἰς τὰς στιγμὰς αὐτὰς μιά ἐκ λευκοσπίδρου ὀροφῇ
στοργυλῆς καλύβης, ἐπὶ τῆς κορυφῆς πευκοῦσῶν πα-
ραδείσιου λόφου, ἀπέμυσσε εἰς τὸ ἡλιακὸν φῶς, φαί-
νεται ὡς παρήγορος φάρος, εἰς νυκτερινὸς ναυτιλ
λομένους! Οἱ συνοδοὶ ἐπιτακτική. Και ἔχετε ἀκόμη 18
ἡμέρων και πλέον πορείαν διὰ μέσου δένδρφορῶν και
άπορρώγων κορυφογραμμῶν ἢ βδισμάτων χαράδρων
και ἐρημικῶν ἐκτάσεων, ὅπου θὰ συναντήσετε, ὡμέ-
μενα συνήθως μακρόθεν, χωρὰ Ἰθαγενῶν Ἀβρησυνῶν
ἢ Γκάλλα, οἱ ὅποιοι ὅμως ἀδύνατον νὰ σάξιναν πησί-
σων, ἔξ' ὅσον δὲν ἐμπεδάζετε ἀκόμη τὴν παράδειξιν γλῶσσά
των. Εἰς τὰς στιγμὰς αὐτὰς μιά ἐκ λευκοσπίδρου ὀροφῇ
στοργυλῆς καλύβης, ἐπὶ τῆς κορυφῆς πευκοῦσῶν πα-
ραδείσιου λόφου, ἀπέμυσσε εἰς τὸ ἡλιακὸν φῶς, φαί-
νεται ὡς παρήγορος φάρος, εἰς νυκτερινὸς ναυτιλ
λομένους! Οἱ συνοδοὶ ἐπιτακτική. Και ἔχετε ἀκόμη 18
ἡμέρων και πλέον πορείαν διὰ μέσου δένδρφορῶν και
άπορρώγων κορυφογραμμῶν ἢ βδισμάτων χαράδρων
και ἐρημικῶν ἐκτάσεων, ὅπου θὰ συναντήσετε, ὡμέ-
μενα συνήθως μακρόθεν, χωρὰ Ἰθαγενῶν Ἀβρησυνῶν
ἢ Γκάλλα, οἱ ὅποιοι ὅμως ἀδύνατον νὰ σάξιναν πησί-
σων, ἔξ' ὅσον δὲν ἐμπεδάζετε ἀκόμη τὴν παράδειξιν γλῶσσά
των. Εἰς τὰς στιγμὰς αὐτὰς μιά ἐκ λευκοσπίδρου ὀροφῇ
στοργυλῆς καλύβης, ἐπὶ τῆς κορυφῆς πευκοῦσῶν πα-
ραδείσιου λόφου, ἀπέμυσσε εἰς τὸ ἡλιακὸν φῶς, φαί-
νεται ὡς παρήγορος φάρος, εἰς νυκτερινὸς ναυτιλ
λομένους! Οἱ συνοδοὶ ἐπιτακτική. Και ἔχετε ἀκόμη 18
ἡμέρων και πλέον πορείαν διὰ μέσου δένδρφορῶν και
άπορρώγων κορυφογραμμῶν ἢ βδισμάτων χαράδρων
και ἐρημικῶν ἐκτάσεων, ὅπου θὰ συναντήσετε, ὡμέ-
μενα συνήθως μακρόθεν, χωρὰ Ἰθαγενῶν Ἀβρησυνῶν
ἢ Γκάλλα, οἱ ὅποιοι ὅμως ἀδύνατον νὰ σάξιναν πησί-
σων, ἔξ' ὅσον δὲν ἐμπεδάζετε ἀκόμη τὴν παράδειξιν γλῶσσά
των. Εἰς τὰς στιγμὰς αὐτὰς μιά ἐκ λευκοσπίδρου ὀροφῇ
στοργυλῆς καλύβης, ἐπὶ τῆς κορυφῆς πευκοῦσῶν πα-
ραδείσιου λόφου, ἀπέμυσσε εἰς τὸ ἡλιακὸν φῶς, φαί-
νεται ὡς παρήγορος φάρος, εἰς νυκτερινὸς ναυτιλ
λομένους! Οἱ συνοδοὶ ἐπιτακτική. Και ἔχετε ἀκόμη 18
ἡμέρων και πλέον πορείαν διὰ μέσου δένδρφορῶν και
άπορρώγων κορυφογραμμῶν ἢ βδισμάτων χαράδρων
και ἐρημικῶν ἐκτάσεων, ὅπου θὰ συναντήσετε, ὡμέ-
μενα συνήθως μακρόθεν, χωρὰ Ἰθαγενῶν Ἀβρησυνῶν
ἢ Γκάλλα, οἱ ὅποιοι ὅμως ἀδύνατον νὰ σάξιναν πησί-
σων, ἔξ' ὅσον δὲν ἐμπεδάζετε ἀκόμη τὴν παράδειξιν γλῶσσά
των. Εἰς τὰς στιγμὰς αὐτὰς μιά ἐκ λευκοσπίδρου ὀροφῇ
στοργυλῆς καλύβης, ἐπὶ τῆς κορυφῆς πευκοῦσῶν πα-
ραδείσιου λόφου, ἀπέμυσσε εἰς τὸ ἡλιακὸν φῶς, φαί-
νεται ὡς παρήγορος φάρος, εἰς νυκτερινὸς ναυτιλ
λομένους! Οἱ συνοδοὶ ἐπιτακτική. Και ἔχετε ἀκόμη 18
ἡμέρων και πλέον πορείαν διὰ μέσου δένδρφορῶν και
άπορρώγων κορυφογραμμῶν ἢ βδισμάτων χαράδρων
και ἐρημικῶν ἐκτάσεων, ὅπου θὰ συναντήσετε, ὡμέ-
μενα συνήθως μακρόθεν, χωρὰ Ἰθαγενῶν Ἀβρησυνῶν
ἢ Γκάλλα, οἱ ὅποιοι ὅμως ἀδύνατον νὰ σάξιναν πησί-
σων, ἔξ' ὅσον δὲν ἐμπεδάζετε ἀκόμη τὴν παράδειξιν γλῶσσά
των. Εἰς τὰς στιγμὰς αὐτὰς μιά ἐκ λευκοσπίδρου ὀροφῇ
στοργυλῆς καλύβης, ἐπὶ τῆς κορυφῆς πευκοῦσῶν πα-
ραδείσιου λόφου, ἀπέμυσσε εἰς τὸ ἡλιακὸν φῶς, φαί-
νεται ὡς παρήγορος φάρος, εἰς νυκτερινὸς ναυτιλ
λομένους! Οἱ συνοδοὶ ἐπιτακτική. Και ἔχετε ἀκόμη 18
ἡμέρων και πλέον πορείαν διὰ μέσου δένδρφορῶν και
άπορρώγων κορυφογραμμῶν ἢ βδισμάτων χαράδρων
και ἐρημικῶν ἐκτάσεων, ὅπου θὰ συναντήσετε, ὡμέ-
μενα συνήθως μακρόθεν, χωρὰ Ἰθαγενῶν Ἀβρησυνῶν
ἢ Γκάλλα, οἱ ὅποιοι ὅμως ἀδύνατον νὰ σάξιναν πησί-
σων, ἔξ' ὅσον δὲν ἐμπεδάζετε ἀκόμη τὴν παράδειξιν γλῶσσά
των. Εἰς τὰς στιγμὰς αὐτὰς μιά ἐκ λευκοσπίδρου ὀροφῇ
στοργυλῆς καλύβης, ἐπὶ τῆς κορυφῆς πευκοῦσῶν πα-
ραδείσιου λόφου, ἀπέμυσσε εἰς τὸ ἡλιακὸν φῶς, φαί-
νεται ὡς παρήγορος φάρος, εἰς νυκτερινὸς ναυτιλ
λομένους! Οἱ συνοδοὶ ἐπιτακτική. Και ἔχετε ἀκόμη 18
ἡμέρων και πλέον πορείαν διὰ μέσου δένδρφορῶν και
άπορρώγων κορυφογραμμῶν ἢ βδισμάτων χαράδρων
και ἐρημικῶν ἐκτάσεων, ὅπου θὰ συναντήσετε, ὡμέ-
μενα συνήθως μακρόθεν, χωρὰ Ἰθαγενῶν Ἀβρησυνῶν
ἢ Γκάλλα, οἱ ὅποιοι ὅμως ἀδύνατον νὰ σάξιναν πησί-
σων, ἔξ' ὅσον δὲν ἐμπεδάζετε ἀκόμη τὴν παράδειξιν γλῶσσά
των. Εἰς τὰς στιγμὰς αὐτὰς μιά ἐκ λευκοσπίδρου ὀροφῇ
στοργυλῆς καλύβης, ἐπὶ τῆς κορυφῆς πευκοῦσῶν πα-
ραδείσιου λόφου, ἀπέμυσσε εἰς τὸ ἡλιακὸν φῶς, φαί-
νεται ὡς παρήγορος φάρος, εἰς νυκτερινὸς ναυτιλ
λομένους! Οἱ συνοδοὶ ἐπιτακτική. Και ἔχετε ἀκόμη 18
ἡμέρων και πλέον πορείαν διὰ μέσου δένδρφορῶν και
άπορρώγων κορυφογραμμῶν ἢ βδισμάτων χαράδρων
και ἐρημικῶν ἐκτάσεων, ὅπου θὰ συναντήσετε, ὡμέ-
μενα συνήθως μακρόθεν, χωρὰ Ἰθαγενῶν Ἀβρησυνῶν
ἢ Γκάλλα, οἱ ὅποιοι ὅμως ἀδύνατον νὰ σάξιναν πησί-
σων, ἔξ' ὅσον δὲν ἐμπεδάζετε ἀκόμη τὴν παράδειξιν γλῶσσά
των. Εἰς τὰς στιγμὰς αὐτὰς μιά ἐκ λευκοσπίδρου ὀροφῇ
στοργυλῆς καλύβης, ἐπὶ τῆς κορυφῆς πευκοῦσῶν πα-
ραδείσιου λόφου, ἀπέμυσσε εἰς τὸ ἡλιακὸν φῶς, φαί-
νεται ὡς παρήγορος φάρος, εἰς νυκτερινὸς ναυτιλ
λομένους! Οἱ συνοδοὶ ἐπιτακτική. Και ἔχετε ἀκόμη 18
ἡμέρων και πλέον πορείαν διὰ μέσου δένδρφορῶν και
άπορρώγων κορυφογραμμῶν ἢ βδισμάτων χαράδρων
και ἐρημικῶν ἐκτάσεων, ὅπου θὰ συναντήσετε, ὡμέ-
μενα συνήθως μακρόθεν, χωρὰ Ἰθαγενῶν Ἀβρησυνῶν
ἢ Γκάλλα, οἱ ὅποιοι ὅμως ἀδύνατον νὰ σάξιναν πησί-
σων, ἔξ' ὅσον δὲν ἐμπεδάζετε ἀκόμη τὴν παράδειξιν γλῶσσά
των. Εἰς τὰς στιγμὰς αὐτὰς μιά ἐκ λευκοσπίδρου ὀροφῇ
στοργυλῆς καλύβης, ἐπὶ τῆς κορυφῆς πευκοῦσῶν πα-
ραδείσιου λόφου, ἀπέμυσσε εἰς τὸ ἡλιακὸν φῶς, φαί-
νεται ὡς παρήγορος φάρος, εἰς νυκτερινὸς ναυτιλ
λομένους! Οἱ συνοδοὶ ἐπιτακτική. Και ἔχετε ἀκόμη 18
ἡμέρων και πλέον πορείαν διὰ μέσου δένδρφορῶν και
άπορρώγων κορυφογραμμῶν ἢ βδισμάτων χαράδρων
και ἐρημικῶν ἐκτάσεων, ὅπου θὰ συναντήσετε, ὡμέ-
μενα συνήθως μακρόθεν, χωρὰ Ἰθαγενῶν Ἀβρησυνῶν
ἢ Γκάλλα, οἱ ὅποιοι ὅμως ἀδύνατον νὰ σάξιναν πησί-
σων, ἔξ' ὅσον δὲν ἐμπεδάζετε ἀκόμη τὴν παράδειξιν γλῶσσά
των. Εἰς τὰς στιγμὰς αὐτὰς μιά ἐκ λευκοσπίδρου ὀροφῇ
στοργυλῆς καλύβης, ἐπὶ τῆς κορυφῆς πευκοῦσῶν πα-
ραδείσιου λόφου, ἀπέμυσσε εἰς τὸ ἡλιακὸν φῶς, φαί-
νεται ὡς παρήγορος φάρος, εἰς νυκτερινὸς ναυτιλ
λομένους! Οἱ συνοδοὶ ἐπιτακτική. Και ἔχετε ἀκόμη 18
ἡμέρων και πλέον πορείαν διὰ μέσου δένδρφορῶν και
άπορρώγων κορυφογραμμῶν ἢ βδισμάτων χαράδρων
και ἐρημικῶν ἐκτάσεων, ὅπου θὰ συναντήσετε, ὡμέ-
μενα συνήθως μακρόθεν, χωρὰ Ἰθαγενῶν Ἀβρησυνῶν
ἢ Γκάλλα, οἱ ὅποιοι ὅμως ἀδύνατον νὰ σάξιναν πησί-
σων, ἔξ' ὅσον δὲν ἐμπεδάζετε ἀκόμη τὴν παράδειξιν γλῶσσά
των. Εἰς τὰς στιγμὰς αὐτὰς μιά ἐκ λευκοσπίδρου ὀροφῇ
στοργυλῆς καλύβης, ἐπὶ τῆς κορυφῆς πευκοῦσῶν πα-
ραδείσιου λόφου, ἀπέμυσσε εἰς τὸ ἡλιακὸν φῶς, φαί-
νεται ὡς παρήγορος φάρος, εἰς νυκτερινὸς ναυτιλ
λομένους! Οἱ συνοδοὶ ἐπιτακτική. Και ἔχετε ἀκόμη 18
ἡμέρων και πλέον πορείαν διὰ μέσου δένδρφορῶν και
άπορρώγων κορυφογραμμῶν ἢ βδισμάτων χαράδρων
και ἐρημικῶν ἐκτάσεων, ὅπου θὰ συναντήσετε, ὡμέ-
μενα συνήθως μακρόθεν, χωρὰ Ἰθαγενῶν Ἀβρησυνῶν
ἢ Γκάλλα, οἱ ὅποιοι ὅμως ἀδύνατον νὰ σάξιναν πησί-
σων, ἔξ' ὅσον δὲν ἐμπεδάζετε ἀκόμη τὴν παράδειξιν γλῶσσά
των. Εἰς τὰς στιγμὰς αὐτὰς μιά ἐκ λευκοσπίδρου ὀροφῇ
στοργυλῆς καλύβης, ἐπὶ τῆς κορυφῆς πευκοῦσῶν πα-
ραδείσιου λόφου, ἀπέμυσσε εἰς τὸ ἡλιακὸν φῶς, φαί-
νεται ὡς παρήγορος φάρος, εἰς νυκτερινὸς ναυτιλ
λομένους! Οἱ συνοδοὶ ἐπιτακτική. Και ἔχετε ἀκόμη 18
ἡμέρων και πλέον πορείαν διὰ μέσου δένδρφορῶν και
άπορρώγων κορυφογραμμῶν ἢ βδισμάτων χαράδρων
και ἐρημικῶν ἐκτάσεων, ὅπου θὰ συναντήσετε, ὡμέ-
μενα συνήθως μακρόθεν, χωρὰ Ἰθαγενῶν Ἀβρησυνῶν
ἢ Γκάλλα, οἱ ὅποιοι ὅμως ἀδύνατον νὰ σάξιναν πησί-
σων, ἔξ' ὅσον δὲν ἐμπεδάζετε ἀκόμη τὴν παράδειξιν γλῶσσά
των. Εἰς τὰς στιγμὰς αὐτὰς μιά ἐκ λευκοσπίδρου ὀροφῇ
στοργυλῆς καλύβης, ἐπὶ τῆς κορυφῆς πευκοῦσῶν πα-
ραδείσιου λόφου, ἀπέμυσσε εἰς τὸ ἡλιακὸν φῶς, φαί-
νεται ὡς παρήγορος φάρος, εἰς νυκτερινὸς ναυτιλ
λομένους! Οἱ συνοδοὶ ἐπιτακτική. Και ἔχετε ἀκόμη 18
ἡμέρων και πλέον πορείαν διὰ μέσου δένδρφορῶν και
άπορρώγων κορυφογραμμῶν ἢ βδισμάτων χαράδρων
και ἐρημικῶν ἐκτάσεων, ὅπου θὰ συναντήσετε, ὡμέ-
μενα συνήθως μακρόθεν, χωρὰ Ἰθαγενῶν Ἀβρησυνῶν
ἢ Γκάλλα, οἱ ὅποιοι ὅμως ἀδύνατον νὰ σάξιναν πησί-
σων, ἔξ' ὅσον δὲν ἐμπεδάζετε ἀκόμη τὴν παράδειξιν γλῶσσά
των. Εἰς τὰς στιγμὰς αὐτὰς μιά ἐκ λευκοσπίδρου ὀροφῇ
στοργυλῆς καλύβης, ἐπὶ τῆς κορυφῆς πευκοῦσῶν πα-
ραδείσιου λόφου, ἀπέμυσσε εἰς τὸ ἡλιακὸν φῶς, φαί-
νεται ὡς παρήγορος φάρος, εἰς νυκτερινὸς ναυτιλ
λομένους! Οἱ συνοδοὶ ἐπιτακτική. Και ἔχετε ἀκόμη 18
ἡμέρων και πλέον πορείαν διὰ μέσου δένδρφορῶν και
άπορρώγων κορυφογραμμῶν ἢ βδισμάτων χαράδρων
και ἐρημικῶν ἐκτάσεων, ὅπου θὰ συναντήσετε, ὡμέ-
μενα συνήθως μακρόθεν, χωρὰ Ἰθαγενῶν Ἀβρησυνῶν
ἢ Γκάλλα, οἱ ὅποιοι ὅμως ἀδύνατον νὰ σάξιναν πησί-
σων, ἔξ' ὅσον δὲν ἐμπεδάζετε ἀκόμη τὴν παράδειξιν γλῶσσά
των. Εἰς τὰς στιγμὰς αὐτὰς μιά ἐκ λευκοσπίδρου ὀροφῇ
στοργυλῆς καλύβης, ἐπὶ τῆς κορυφῆς πευκοῦσῶν πα-
ραδείσιου λόφου, ἀπέμυσσε εἰς τὸ ἡλιακὸν φῶς, φαί-
νεται ὡς παρήγορος φάρος, εἰς νυκτερινὸς ναυτιλ
λομένους! Οἱ συνοδοὶ ἐπιτακτική. Και ἔχετε ἀκόμη 18
ἡμέρων και πλέον πορείαν διὰ μέσου δένδρφορῶν και
άπορρώγων κορυφογραμμῶν ἢ βδισμάτων χαράδρων
και ἐρημικῶν ἐκτάσεων, ὅπου θὰ συναντήσετε, ὡμέ-
μενα συνήθως μακρόθεν, χωρὰ Ἰθαγενῶν Ἀβρησυνῶν
ἢ Γκάλλα, οἱ ὅποιοι ὅμως ἀδύνατον νὰ σάξιναν πησί-
σων, ἔξ' ὅσον δὲν ἐμπεδάζετε ἀκόμη τὴν παράδειξιν γλῶσσά
των. Εἰς τὰς στιγμὰς αὐτὰς μιά ἐκ λευκοσπίδρου ὀροφῇ
στοργυλῆς καλύβης, ἐπὶ τῆς κορυφῆς πευκοῦσῶν πα-
ραδείσιου λόφου, ἀπέμυσσε εἰς τὸ ἡλιακὸν φῶς, φαί-
νεται ὡς παρήγορος φάρος, εἰς νυκτερινὸς ναυτιλ
λομένους! Οἱ συνοδοὶ ἐπιτακτική. Και ἔχετε ἀκόμη 18
ἡμέρων και πλέον πορείαν διὰ μέσου δένδρφορῶν και
άπορρώγων κορυφογραμμῶν ἢ βδισμάτων χαράδρων
και ἐρημικῶν ἐκτάσεων, ὅπου θὰ συναντήσετε, ὡμέ-
μενα συνήθως μακρόθεν, χωρὰ Ἰθαγενῶν Ἀβρησυνῶν
ἢ Γκάλλα, οἱ ὅποιοι ὅμως ἀδύνατον νὰ σάξιναν πησί-
σων, ἔξ' ὅσον δὲν ἐμπεδάζετε ἀκόμη τὴν παράδειξιν γλῶσσά
των. Εἰς τὰς στιγμὰς αὐτὰς μιά ἐκ λευκοσπίδρου ὀροφῇ
στοργυλῆς καλύβης, ἐπὶ τῆς κορυφῆς πευκοῦσῶν πα-
ραδείσιου λόφου, ἀπέμυσσε εἰς τὸ ἡλιακὸν φῶς, φαί-
νεται ὡς παρήγορος φάρος, εἰς νυκτερινὸς ναυτιλ
λομένους! Οἱ συνοδοὶ ἐπιτακτική. Και ἔχετε ἀκόμη 18
ἡμέρων και πλέον πορείαν διὰ μέσου δένδρφορῶν και
άπορρώγων κορυφογραμμῶν ἢ βδισμάτων χαράδρων
και ἐρημικῶν ἐκτάσεων, ὅπου θὰ συναντήσετε, ὡμέ-
μενα συνήθως μακρόθεν, χωρὰ Ἰθαγενῶν Ἀβρησυνῶν
ἢ Γκάλλα, οἱ ὅποιοι ὅμως ἀδύνατον νὰ σάξιναν πησί-
σων, ἔξ' ὅσον δὲν ἐμπεδάζετε ἀκόμη τὴν παράδειξιν γλῶσσά
των. Εἰς τὰς στιγμὰς αὐτὰς μιά ἐκ λευκοσπίδρου ὀροφῇ
στοργυλῆς καλύβης, ἐπὶ τῆς κορυφῆς πευκοῦσῶν πα-
ραδείσιου λόφου, ἀπέμυσσε εἰς τὸ ἡλιακὸν φῶς, φαί-
νεται ὡς παρήγορος φάρος, εἰς νυκτερινὸς ναυτιλ
λομένους! Οἱ συνοδοὶ ἐπιτακτική. Και ἔχετε ἀκόμη 18
ἡμέρων και πλέον πορείαν διὰ μέσου δένδρφορῶν και
άπορρώγων κορυφογραμμῶν ἢ βδισμάτων χαράδρων
και ἐρημικῶν ἐκτάσεων, ὅπου θὰ συναντήσετε, ὡμέ-
μενα συνήθως μακρόθεν, χωρὰ Ἰθαγενῶν Ἀβρησυνῶν
ἢ Γκάλλα, οἱ ὅποιοι ὅμως ἀδύνατον νὰ σάξιναν πησί-
σων, ἔξ' ὅσον δὲν ἐμπεδάζετε ἀκόμη τὴν παράδειξιν γλῶσσά
των. Εἰς τὰς στιγμὰς αὐτὰς μιά ἐκ λευκοσπίδρου ὀροφῇ
στοργυλῆς καλύβης, ἐπὶ τῆς κορυφῆς πευκοῦσῶν πα-
ραδείσιου λόφου, ἀπέμυσσε εἰς τὸ ἡλιακὸν φῶς, φαί-
νεται ὡς παρήγορος φάρος, εἰς νυκτερινὸς ναυτιλ
λομένους! Οἱ συνοδοὶ ἐπιτακτική. Και ἔχετε ἀκόμη 18
ἡμέρων και πλέον πορείαν διὰ μέσου δένδρφορῶν και
άπορρώγων κορυφογραμμῶν ἢ βδισμάτων χαράδρων
και ἐρημικῶν ἐκτάσεων, ὅπου θὰ συναντήσετε, ὡμέ-
μενα συνήθως μακρόθεν, χωρὰ Ἰθαγενῶν Ἀβρησυνῶν
ἢ Γκάλλα, οἱ ὅποιοι ὅμως ἀδύνατον νὰ σάξιναν πησί-
σων, ἔξ' ὅσον δὲν ἐμπεδάζετε ἀκόμη τὴν παράδειξιν γλῶσσά
των. Εἰς τὰς στιγμὰς αὐτὰς μιά ἐκ λευκοσπίδρου ὀροφῇ
στοργυλῆς καλύβης, ἐπὶ τῆς κορυφῆς πευκοῦσῶν πα-
ραδείσιου λόφου, ἀπέμυσσε εἰς τὸ

ΦΡΑΝΤΣ ΧΑΛΣ, Ο ΔΥΣΤΥΧΟΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ ΤΟΥ ΓΕΛΙΟΥ

Οι Όλλανδοί ζωγράφοι ήσαν κυρίως προσωπογράφοι. Με την διαφοράν ότι, άλλοι εξωγράφιζαν την μορφήν των ανθρώπων, άλλοι την μορφήν της χώρας των, της ιδιοτύπου ζωής της και των ιδιαιτέρων εθίμων των.

Ήσαν, τρόπον τινά, περιγραφικοί, αφηγηματικοί, αναπαριστάνοντες την γύρω ζωήν των με κάποιαν επιφανειακήν περιγραφήν, μη φροντίζοντες διά τὸ βάθος της έννοιας, μη ένδιαφερόμενοι διά σχολάς, μη σκοτιζόμενοι τέλος πάντων διά την μεγάλην τέχνην, αλλά προσφέροντες εις τοὺς συγχρόνους των μίαν ὑπηρεσίαν παρομοίαν με την τοῦ φωτογράφου σήμεραν.

Με αὐτὸ βεβαίως δὲν θέλω νὰ εἰπῶ ὅτι δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἡ Όλλανδικὴ τέχνη καλλιτέχνας καὶ ἔργα ἄξια νὰ εὐρίσκουν θέσιν εἰς τὴν ἱστορίαν της τέχνης καὶ τὸν θαυμασμόν τῶν συγχρόνων των καὶ τῶν συγχρόνων μας. Ἀπὸ αὐτὸν τὸν χαρακτηρισμόν, βεβαίως, πρέπει νὰ ἐξαίρεθοῦν μερικοί, ὅπως ὁ μέγας Ρεμπραντ, ὁ ὁποῖος, καὶ μόνος, ἀρκεῖ νὰ γεμίσῃ ὅλην τὴν Όλλανδικὴν τέχνην καὶ νὰ προβάλῃ τὸ ὕψος του ἀπέναντι πολλῶν μεγάλων καλλιτεχνῶν.

Τὴν ἐπιφανειακὴν αὐτὴν καλλιτεχνικὴν ἀπόδοσιν ἔφθασεν εἰς τελειότητα ὁ Φράντς Χάλς, ἡ δόξα της Ἀμβέρσης, ἃν καὶ ἔζησεν εἰς τὸ Ἄρλεμ καὶ ἐκεῖ ἐδημιούργησε τὸ ὥραϊον πλῆθος τῶν ἔργων του, ἐκεῖ εἶδεν ἡμέρα, εὐτυχίας, ἐκεῖ ἦτο τὸ στάδιον τῶν ἀταξιῶν του καὶ τῶν μικροερίδων του, ἐκεῖ ἐδυστύχησε καὶ ἐκεῖ ἀπέθανε πτωχός, εἰς ἓνα γηροκομεῖον, ἐτῶν ὀγδοήκοντα, δοκιμάσας τὰ πάντα κατὰ τὴν μακρὰν ζωὴν του.

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἀμβέρσαν τὴν ὥραιαν Φλαμανδικὴν πόλιν τῶν ναυτικῶν καὶ τῶν τοπιογράφων, μετὰ τὰς λεπτοσκαλισμένας ἐκκλησίας της, ποὺ χύνουν τὰς μελωδίας τῶν κωδῶνων ὑπεράνω τῶν ἀπειραγίδμων πλοίων τῶν ἀγκυροβολημένων κατὰ μήκος τῶν ὀχθῶν τοῦ Σκάλδους.

Πολλοὶ εἰδήσεις διὰ τὴν ζωὴν του δὲν ὑπάρχουν· ὀλίγαι ληξιαρχικαὶ σημειώσεις μᾶς πληροφοροῦν ὅτι Φράντς Χάλς ὁ ἐξ Ἀμβέρσης, ἔγεν· νήθη τῷ 1580, ἐνυμφεύθη τῷ 1601 καὶ ὅτι κατὰ τῷ 1616 ἔδειρε τόσον πολὺ τὴν ἀτυχὴ σύζυγόν του, μεθυσμένος ὢν, ὥστε δὲν ἐπρόφθασε οὔτε λόγον νὰ δόσῃ διὰ τὴν βαρβαρότητά του αὐτήν, διότι ἡ δύσμοιρος σύζυγος ἀπέθανεν, ἄγνωστον ἂν ἀπὸ τὰς κακώσεις ἢ ἀπὸ ἄλλης αἰτίας.

Ὅπως δὴποτε ὁ ζωγράφος ποὺ ἀπετύπωνε, μετὰ τὴν τελειότητα, τὰ γέλια καὶ τὴν χαρὰν τοῦ οἰνοπότου γλεντζέ, ἀμέριμνος καὶ ἀσυγκίνητος διὰ τὰ γύρω του, κατὰ τὸ 1617 ἐνυμφεύθη ἐκ νέου καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐβάπτισεν μίαν κόρην, τὴν ὁποίαν ἔφερεν εἰς φῶς ἡ ὀλίγον διστακτικὴ σύζυγός του.

Ἐννοεῖται ὅτι αὐτὸ ἦτο φοβερὸν σκάνδαλον διὰ τὴν σεμνότητον καὶ περιορισμένην κοινωνίαν τοῦ εἰρηνικοῦ Ἄρλεμ. Ἀλλὰ ἡ τέχνη τοῦ Χάλς ἦτο τόσον εὐχάριστος, ὥστε ἐξηκολούθησεν ἡ φήμη του νὰ τὸν κάμνῃ περιζήτητον καὶ ἀγαπητόν.

Παρὰ τὴν ἄτακτον ζωὴν του τὸν ἐδέχθησαν εἰς ἓνα στρατιωτικὸν σῶμα τοξοφόρων-τιμῆ λίαν περιζήτητος τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

Τότε ἐξετέλεσε καὶ τὸν περίφημον πίνακα «Τὸ γεῦμα τῶν ἀξιωματικῶν τῶν τοξοφόρων

τοῦ Ἁγίου Γεωργίου», ὅπου παρίστανται οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ σώματος περὶ στολισμένην τράπεζαν, ὅπως ἦτο ἡ συνήθεια τῆς ἐποχῆς, νὰ γίνωνται αἱ ὁμαδικαὶ προσωπογραφίαι. Κατόπιν, ἐπειδὴ ἤρесе καὶ ἐπληθύνθη πολὺ τὸ ἔργον αὐτό, ἐξετέλεσε καὶ ἄλλους ὁμοίους πίνακας, ὅπως τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ τάγματος ἁγίου Ἰωσήφ καὶ τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ τάγματος τοῦ ἁγίου Ἀδριανοῦ.

Μαζὺ μετὰ αὐτὰς τὰς ὁμαδικὰς προσωπογραφίας ἐξετέλεσε καὶ πλῆθος μεμονωμένων προσώπων μετὰ δεξιότητα ἀπαρτιλλόν, μετὰ ὥραϊα καὶ εὐχάριστα πρόσωπα, μετὰ θαυράλεαν καὶ σταθερὰν κίνησιν τοῦ χρωστήρος καὶ ἰδίως μετὰ ταπληκτικὴν ζωντάνια προτέρημα τὸ ὁποῖον καλύπτει ὁλοσχερῶς τὴν ἐπιφανειακὴν αὐτὴν μελέτην, τὴν ἐστερημένην τελείως ψυχολογίας· κατὰ τὸ ἀντίθετον ἐντελὸς ἀπὸ τὰς προσωπογραφίας τοῦ Χολμπάιν, τοῦ ὁποίου εἶνε τόση ἡ ψυχολογικὴ μελέτη, ὥστε καταντᾷ κάποια ἀδιακρισία, ἡ ἀποκάλυψις αὐτῆς τῆς ψυχῆς τοῦ εἰκονιζομένου προσώπου.

Ὁ Χάλς, δὲν ἐσκοτίσθη πολὺ νὰ ἀναζητήσῃ περισσότερον βάθος καὶ σκέψιν εἰς τὰ πρότυπά του. Ἰσως διότι δὲν εὐρίσκοντο αὐτὰ καθόλου μέσα εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀδιαφόρου καὶ ἀσκέπτου γλεντοκόπου. Ἡ ἐργασία του διεκόπτετο ἀπὸ ἀτελεύτητα καὶ ζωερὰ φαγοπότια μετὰ ἄλλους ὁμοίους του (μήπως καὶ ὁ

Παιδες ἄδοντες
(Μουσεῖον τοῦ Cassel)

προστατῶν του, ὅπως στυνγὴν καὶ ἀγρίαν ἔβλεπε τὴν ζωὴν. Ἀλλ' αὐτὸ ἐξαγνίζει τὸν ἄτακτον βίον του· ἴσως εἶνε τὰ καλλίτερα ἔργα του — ἐκεῖ φαίνεται ὅτι ἐσκέφθη ἐπὶ τέλος ὁ ζωγράφος, ὅτι τὰ ὑποδείγματά του δὲν εἶχαν μόνον χαρακτηριστικὰ γελῶντα ἢ μειδιῶντα, ἀλλ' ὅτι ἦσαν καὶ ἄνθρωποι σκεπτόμενοι, μετὰ νοῦν καὶ καρδίαν. Ὅποιος ἀντικρύζει τὰ δύο αὐτὰ τελευταῖα ἔργα τοῦ Χάλς βλέπει ὅτι δὲν ἦτο ἐπιδέξιός μόνον τεχνίτης, ἀλλ' ἱκανὸς καὶ νὰ σκεφθῇ καὶ νὰ κινήσῃ κατόπιν ἐπιγνώσεως καὶ μελέτης.

Ἐννοεῖται ὅτι εἰς τὰ ἔργα αὐτὰ φαίνεται ὁ γέρον-τὸ χεῖρ του τρέμει ὀλίγον εἰς τὸ σχέδιον. Κάποια ἀδυναμία διαφαίνεται καὶ ἀπόλεια τῆς πεποιθήσεως εἰς τὴν δεξιότητάν του. Ἀλλὰ ὡς χρώμα εἶνε ἀπὸ τὰ τελειότερα ἔργα του· ἰδίως δείχνει θησαυροὺς πλούτου εἰς τὰς ἐναλλαγὰς τοῦ μελανοῦ καὶ τοῦ φαιοῦ, τὰ ὅπ' αὐτὸ εἶνε τὰ κυριαρχούντα χρώματα.

Ὁ Χάλς ἀφῆκε περὶ τὰς ἑκατὸν προσωπογραφίας μεταξὺ τῶν ὁποίων τὰ ὥραιότερα εἶνε ἡ Μάγισσα τοῦ Ἄρλεμ μετὰ ρικινωμένον πρόσωπον καὶ τὴν ἀπαράιτητον κουκουβάγια, ἡ ὥραϊα Τσιγγάνα καὶ ἰδίως ἡ προσωπογραφία τοῦ Καρτεσιού.

Ὁ Χάλς μόνον ὅτι ἐξωγράφιζεν ἐπιφανειακῶς, ἐν τούτοις εἶδεν καὶ εἰς τὰ πλέον ἀδιάφορα καὶ τὰ πλέον ἀδρανῆ πρόσωπα μίαν ἀκίνητα ζωὴν καὶ εὐφυΐαν, κατὰ τὸ εὐχάριστον καὶ τὸ κολακευτικὸν διὰ τὸ εἰκονιζόμενον πρόσωπον, καὶ ἴσως εἶχεν ἄδικον ὁ Βαν Ντριν κατηγορῶν τὸν Χάλς ὅτι δὲν ἐτελείωσε κανένα ἔργον του. Ἀπλοῦστα· δὲν εἶχε τίποτε ἄλλο νὰ προσθέσῃ.

Τὸ γέλιο εἰς ὅλας τὰς ποικιλίας του, αὐτὸ ἦτο τὸ φόρτε του, καὶ αὐτὸ χαρακτηρίζει τὸ ἔργον του. Ὡς τόσο, ὅτιν δέλῃ, κάμνει καὶ μορφὰς γαληνίας, σοβαρὰς, ποὺ φθάνουν κάποτε τὴν χάριν καὶ τὴν ἐπιβλητικότητα πινάκων τοῦ Βελασκέζ.

Καλλίτερον πάντως ἄλλον, λέγει περὶ αὐτοῦ ἡ ἐπίσημος κριτικὴ, ἐννόησε τὴν ἀνάγκην γὰρ ἐμφυχὸν τὰ πρόσωπα καὶ νὰ μὴ δουλεύῃ εἰς τὴν ὁμοιότητα. Τὸ ἐνδιαφέρον τῆς ζωγραφικῆς ἔγκειται ἐς τὸ μάτι, εἰς τὸ αἶσθημα, εἰς τὴν ἐργασίαν τοῦ ζωγράφου, ὅχι εἰς τὸ παριστάνετον πρόσωπον ἢ πρᾶγμα. Ἐστὶ δὲν ἐνδιαφέρεται διὰ τὰς χαρὰς ἢ τὰς λύπας τῶν προσώπων τῶν ὁποίων ἔκαμνε τὸ πορτρέτον, παρὰ ἐφ' ὅσον τὰ αἰσθήματα αὐτὰ ἐξεφαινότο εἰς τὰ ὁρατὰ χαρακτηριστικὰ τῆς φυσιογνωμίας των.

Ἐξ ἄλλου εἰς τὰ πρόσωπα του δὲν εἶδεν ἐμφράσιν γενικήν, ἀλλὰ τὴν ἐμφράσιν μᾶς στιγμῆς χαρακτηριστικῆς — οὗ αὐτὴν συνώψισε τὴν ζωὴν ὁλοκλήρου τοῦ ἀτόμου.

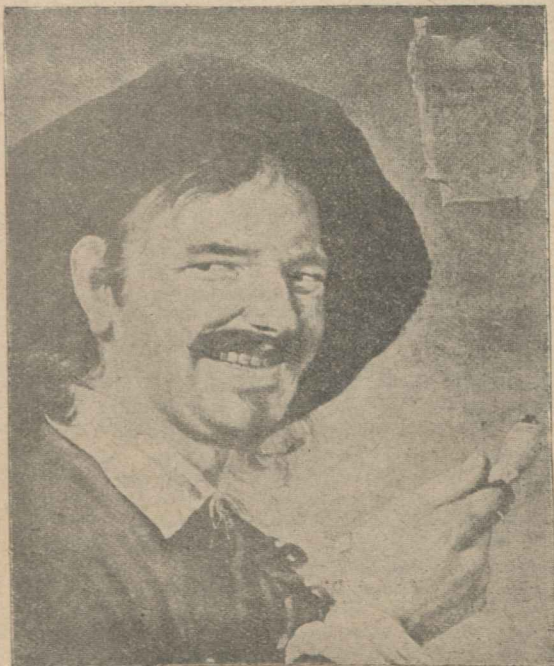
Ἐργα φαντασίας — κατὰ τοπεῖα, κατὰ κεφάλια μικρῶν παιδιῶν — ἔκαμεν ἐλάχιστα. Σχεδιαγράμματα διόλου καὶ ὅσα εὐρίσκονται, ἀμφισβητοῦνται. Μετὰ δύο λόγια· στάθηκε ὁ κατ' ἐξοχὴν μύστης τοῦ γέλιου εἰς τὴν ζωγραφικὴν.

ΣΤΕΦ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ἡ τσιγγάνα
(Μουσεῖον τοῦ Λούβρου)

Γκόγια δὲν ὑπέπιπτεν εἰς αὐτὸ τὸ ἀμάχημα, ἡ εὐθυμία διάθεσις του ἦτο ὀλίγον βοηθητικὴ φιλοσοφικῶν σκέψεων καὶ βαθειῶν μελετῶν. Ἐξωγράφιζεν ὅπως ἔβλεπε τὴν ζωὴν. Ἰδίως ἀπετύπωνε τὸ γέλιο, ἀπὸ τὸν πλατύτατον γέλωτα τοῦ τρελλοῦ μέχρι τοῦ ἀπλοῦ μειδιήματος τοῦ ἀξιωματικοῦ εὐγενοῦς τῆς ἐποχῆς του. Καὶ ἀπόδειξις ὅτι ἐξωγράφιζε κατὰ τὰ συναισθήματα τῆς στιγμῆς, κατὰ τὰς αὐπνότηδας καὶ παλιοροίας τῆς χώρας καὶ τῆς λύπης, εἶνε δύο ἀπὸ τὰ τελευταῖα του ἔργα, ἐκτελεσθέντα εἰς τὸ γηροκομεῖον τοῦ Ἄρλεμ, ὅπου, δυστυχῶς, ἄνευ νεότητος, χρημάτων καὶ οἰκογενείας, ἐγεύετο τὸν πικρὸν ἄρτον τῆς ἐλεημοσύνης, περισυλλεγείς εἰς τὸ γηροκομεῖον ἀπὸ οἰκτον πρὸς τὸ παρελθὸν μεγαλείον τοῦ ὁμοτραπέζου τῶν ἀξιωματικῶν τῶν τοξοφόρων τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, πρὸς τὸν σύντροφον τῶν ἀταξιῶν τῶν χουσωμένων γλεντζέδων, πρὸς τὸν ἐπιδέξιον τέλος καλλιτεχνικὴν τῶσων ὥραιων καὶ θαυμαστῶν προσωπογραφιῶν. Οἱ πίνακες αὐτοὶ εἶνε δύο· ὁ εἰς· οἱ πέντε διευθύνται τοῦ Γηροκομεῖου ὅπου περιεβάλλετο ὁ Χάλς καὶ ὁ δεύτερος· οἱ τέσσαρες διευθύνται τοῦ αὐτοῦ Ἀσώλου. Βεβαίως ἡ εὐφροσύνη ἐκίνησε τὸν χρωστήρα του. Ἀλλὰ ποῖα κολοσσιαία διαφορά ἀπὸ τὰ πρῶτά του ἔργα! Ἐχάθη ὅλη ἡ χαρὰ καὶ τὸ γέλιο· στυνγὰ καὶ σχεδὸν ἄγρια εἶνε τὰ πρόσωπα τῶν

Ὁ καπνιστής
(Συλλογὴ Schloss)